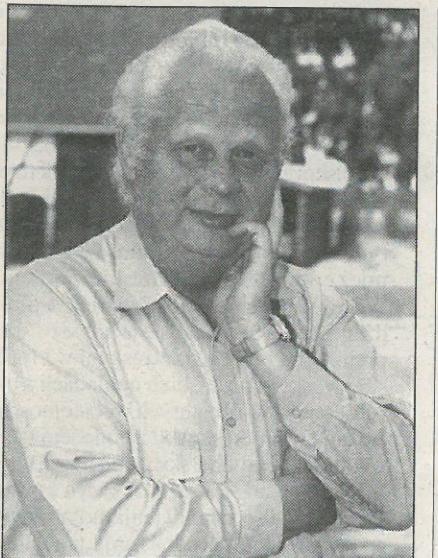

Za sokołom Janom Wornarjom

nar. 7.12.1934 zemr. 20.5.1999

Loni woprašach so Jana Wornarja, hač nochcył za Sokołske Listy něsto k 65inam Pawoła Hejduški napisać. „Nó wězol” bě hnydomna wotmołwa. A tak móžachmy w čisle 6/1998 přinošk „Pafka, wěš hišće?” wo zhromadnych doživjenach Hórcanskeju hólcow čitač. Jako pak koncepciju za lětuše wudače sokołského wokolnika načisných, to předvidžach za decemberske wudače přinošk 65. narodninam sokoła Jana Wornarja. Město gratulacijow k jubilejnej dyrbimy měsacy zašo wo swojego zhromadneho sportoweho přečela Jana žarować. Radlubje damy Hórcanej Pawojej Hejdušce słowo.

M. Krawc

skej skale. Jan bě najwušikniši. Natřela najwjace wrotow a rozpraska wjèle sportowych a druhich črijow. Kopańca wosta za Jana žiwnenski eleksér.

W juniju 1951 założichmy sej w Hórkach sportowu jednotku. K sportowanju trjebachmy wězo prawe sportniščo a dospolnu sportowu drastu. Dopominam so derje, kak smój z Janom Wornarjom w Budyšinje kupiloi žolte košle, čerwene nohajey a běle cholowy. Cholowy potom pola nas doma (Jan bě na násym małym ratarskim statoku kaž doma, nic jenož śmałcoweje abo twarohoweje pomazki dla) we wulkim kotole w čerwenej barbje warjachmy. Jan chcyše k žoltem košlam čerwene cholowy. Hdyž běchu nam wšitkim tute cholowy do warjenja přewulke, to wone po warjenju lědma naše zadki zawodzéchu, tak běchu so stupili. A naš luby kotoł, kiž bě běły był, bě so sobo wobarbił. Za to smój sej bjezmała puki dostało.

Po natwarjenju nowego sportnišča w Léskach hrajachmy tu přeni raz jutrownu póndzelu lěta 1953 přečiwo Małemu Wosykej. Hromadže z Janom běchmoj “nazběraloj” dobrych hrájerow, ale tola z 3:4 přečhrachmy.

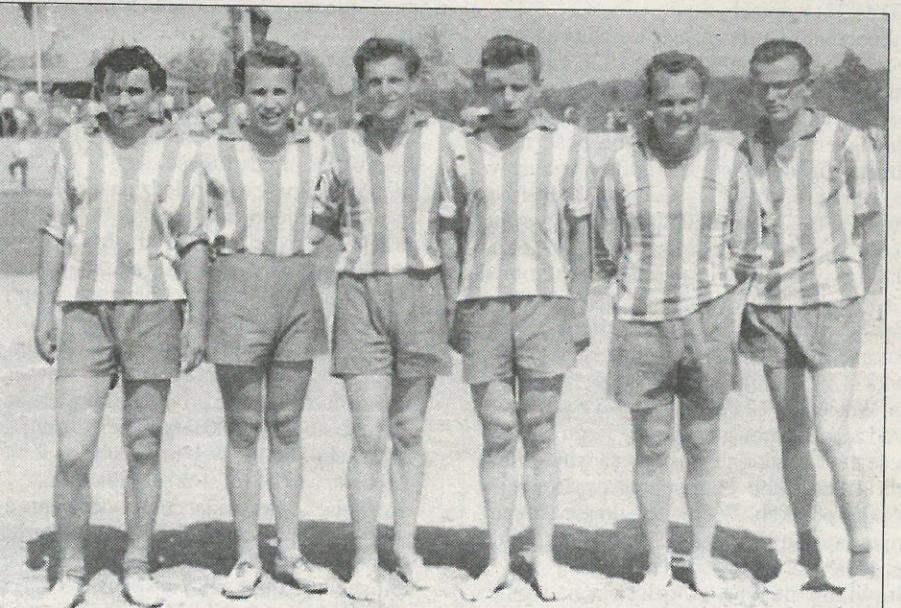
Dopominam so, zo njehraješ Jan jenož kopańcu w ródných Hórkach, ale tež w Budyšinje na Serbskej wyzej šuli. Po abiturje podachmoj so na studij do Lipska, Jan na DHfK

(Deutsche Hochschule für Körperfaktur). Dokelž nawjedowach tehdy koparske muštwo filozofiskeje fakulty, добych Jana za naše mustwo, w kotrymž hrájachmoj štýri lěta. Tež uniwersitne wubrane mustwo Jana trjebaše. Na nějedzeliach pak hrájachmoj doma za Hórk w Kamjenskej wokrjesnej klasy. Tehdy organizowachmy Sportowe a kulturne zjedy a předzjedy, Najznačiši za Hórcanow bě V. zjезд 1961. Njehraješe so jenož kopańca, ale nošachmy ideju volleyballowego hrača do wjekow.

Zawěscé wostawaja naspomnjenja hódně tež kózdolétné sportowe swjedženje w Hórkach, na kotrychž so zetkawaja při kopańcy najznačiši hrájerjo zašlych lětdžesatkov. A Jan Wornar nochcyše žanu hru zapasc. Přečelske zetkanka ze znatymi a dobrymi towarzemi bywachu za njeho wobsebit doživjenja.

Nětko smy Jana Wornarja k poslednjemu wotpočinku přewodzeli, znaci a wjèle přečelov ze wselakich kulturnych a sportowych cylikow. Tež cyłe předsydstwo Serbskeho Sokoła bě so ze swojim člonom Janom rozžohnowało na Chrósčanskim kěrchowje. Jano, wobchowamy Če w swojim pomjaktu.

Twój přečel Pawoł Hejduška

Volleyballowe mustwo SJ Hórk na sportowym swjedženju w Hórkach 25. junija 1961 – wotlěwa Pawoł Hejduška, Jan-Dytar Hajnk, Rudij Cyž, Dieter Bětka, Jan Wornar, Měrko Statnik.

Foto: privatne

SOKOŁSKIE LISTY

Jakub Šajba mjez sokołskej elitu

Pódłanski wobraz smy wuwzali ze Sokołskich Listow číslo 6/1929. Widzeć su starosća sokołskich zwjazkow w wjacorych słowjan-skich krajow: „Brat’za Zamoyski, Gangl, Štěpánek, Wergun, Starzynski, Šajba” steji pod fotografiju. Nastał bě wobraz na 7. zlécie pôlskeho Sokoła w Poznaniu před někto 70 lětami – w času mjez 28. juniom a 1. julijom 1929. Wjace wo tutym zetkanju móžeće w lětuše Serbskej protyce čitač. Tam dopominataj so Cecilia Nawkec (jej gratulowachmy dnja 19. meje 1999 k 90. narodnim – přiř. wudače Serbskich Nowin tutoho dnja) a Józef Nawka (bohužel mjezty 23. meje 1998 zemrěl) na dny w Poznaniu. Jakub Šajba pak bě w Sokołskich Listach 6/1929 zahoriće wo podawku rozprawjal,

runje tak w Serbskich Nowinach. Džensa nochemy wšak na 70. róčnicu přenjeho wulkeho wustupa Serbskeho Sokoła we wukraju spomi-

nač, ale česći Jakuba Šajbu skladnostne jeho 100. narodni – na stronamaj 2 a 3 čitače přinošk Jurja Nuka wo zasłużbny našim sokole.

Češki prezident T. G. Masaryk a serbscy sokoljo

Před 70 lětami, wot 5. do 7. julija 1929, přewjedže so w Plzenju wulki zlět Českosłowakskeho sokołského zwjazka ČOS, na kotrymž so wjacore wukrajne delegacie sobu wobdželičnu. Mjez nimí bě črjódka Serbow: starosta Serbskeho Sokoła Jakub Šajba, jednačel Gušť stav Janak a jeho mandželska Elza. Nějedzeli, předstajichu so prezidente mjez zvučowanjemi na stadionje hóstne delegacie. W Sokołskich Listach číslo 7/1929 k tomu čitamy: „W běhu zvučowanjow buchu zastupjerjo słowjanjskich hosći bratrej prezidente Masarykej předstajeni. Za kózdeho mješe přečel-

neho słowčka. Tež so nad přitomnoscu Łužiskich Serbow za-wjeseli a praji, zo je to za Słowjanow kaž tón dar chudeje wudowy w biblij, kiž drje je był mały, ale tola cím drósi.”

Zo bě českosłowacki prezident Tomáš Garrigue Masaryk dobrý přečel serbskeho ludu, wšak je powšitkownje znate. Pokazać chcemy jenož na jeho financnu pomoc za wudače „Kwětőw” abo na to, zo bě hžo 1922 delegacie Serbow přijal. Ze Serbami zeznat bě so T. G. Masaryk w lěće 1876. Nadrob-nosće móžemy čitač w knize Vladimíra Zmeškala „T.G. Masaryk a Łužisci Serba”, kotaž bě w lěće 1931 w Budyšinje wušla.

W Sokołskich Listach číslo 1/1930 pisaše Michał Nawka k 80. narodnim českosłowackiemu prezidenta chwalobne słowa za to, zo „Masaryk we swojich spravných prćowanjach žeň tež na nas najmjeńšich zabył njeje“, zo „přeco sprawny był a potlōčowanych zastupoval a škitował – tež nas Łužiskich Serbow“. Wustaješe dale, zo je „wón nam sokołam wobsebie bliski, dokelž je wot lěta 1882, jako do Prahi za profesora přińdže, z horliwym sokołom“.

M. Krawc

K 100. posmjeronym narodninam Jakuba Šajby

Njeměrne powołanske lěta

Lětsa, 11. junija, budě tomu 100 lět, zo je so w skařarskej swójbje w Dobrošicach pola Nje-swačidla narodil Jakub Šajba, markantna wosobina Serbskeho Sokoła, kotaž je wše swoje kmanosće a mocy njesebičnje stajaž do služby swojeho luda.

J. Šajba běše swak serbskeho archeologa a uniwersitneho profesora w Polskej Wojčeche Kóćki (1911-1965) a narodneho pröcowarja a ludoweho spisowacela Pawoła Kręćmarja (1898-1979). Šajbic starzej měještaj wulke statrosće, zo bystaj črjódku swojich džéci nasycílo. Do šule a kemši dyrbjachu daloki puć do

Starosta Jakub Šajba porča na swjatočnym wotkrytu pomnika za Handrijem Zejlerjem we Łazu.

Wuwiće Serbskeho Sokoła wuznamnje wobwliował

Zwiazkowy jednačel Gustaw Janak z mandželskej a Jakubem Šajbu.

wosobiny, kaž Arnošta Barta, dr. Jana Cyza, Měrcina Nowaka-Njechorňskeho, Gustawa Janaka a Jurja Słodeńka zajachu a do přeptytowskej jatby zawlečechu. Cyłe lěto běše na to bjez stajneho džéla. Swoje powołanie može potom zaso pola firmy Monse w Budyšinje wukonjeć. Hać do skonfiskowanja serbskeje čišćernje přez fašistow 1937 džélašće lěto w tutej a po tym znowa pola Monsy. Wot lěta 1940, hdyž čišćane serbske slovo do ludu hižo přichadźeć njemožeše „dokelž běchu fašisca tohorunja Donnerhakec čišćernju rubili, džélaše J. Šajba we wulkowikowanckej firmje Gretscha w Budyšinje.“

Wustojny načolnik čišćernje a nakładnistwa

J. Šajba njeje so nihdy fašistskej ideologiji podwolił. Tola dosta so po skónčenju 2. světovéje wojny jako ciwiliot po tragiskim njedorozumjenju do sowjetskeje jatby a dyrbješe w Lwówie, Brjesće a Odessy džélać. Hakle w měrcu 1948 so domo wroči. Na to zapřimny hnydom zaso do narodneho džéla. Dwě lěce skutkowaše jako hlowny sekretar Domowiny a 1950 přewza načolnistwo Serbskeje čišćernje a nakładnistwa „Nowa Doba“ na Drjewowych wikach. Wustojne a z wulkim engagementem je tute čežke džélo wukonjal hać do swojeje zažneje smjerće 13. septembra 1956 po operaci w Drježdach. W nekrologu „Za Jakubom Šajbu“ (21.9.1956 w Nowej Dobje) hódnoci tehdysí direktor Instituta za serbski ludospit Pawoł Nowotny skutkowanje swojego přečela w tutej zamołwitscoj mjez druhim takle: „Što by so tež na tele zamołwite město lěpe hodžał hać naš Jakub Šajba? W nim běchu zjednočene wše te kmanosće, kotaž su k nawjedowanju tajkeho předewzača w tak specifickach a čežkikh wobstejnoscach trěbne. We wšich čišćerskich naležnosćach bě z wupruwowanym fachowcom... Wosebje w finančnych naležnosćach wuznamnješe so z najwjetzej swědomitoſti... Hdyž načolnistwo přewza, bě čišćernja hiše na dwě-wotwisnosti. J. Šajba je přečo nad tym stražo-

(Dale na strone 3)

Wuwiće Serbskeho Sokoła ...

(Pokročowanje ze strony 2)

maj městromaj zaměstnena, wona jeno žiworješe. Džensa pak je to moderne předewzače, wuhotowane z dobrymi mašinami a ma kruty hospodarski zaklad. Nakład a knihikupstwo je zorganizoval a matej nětko fundament, na kotym so hodži dale twarič... Docpěl je to, dokelž je byl sprawný a swérny Serb a člowiek, dokelž je přečo měl dowěrū wšich džélačerjow w čišćerni a tohodla je jich zahorić móh za wulki narodny skutk...“

Na starosławnym serbskim pohrjebništu w Budyšinje, na Mikławsku, namaka swój posledni wotpočink.

Wulki zamołwity nadawk w Serbskim Sokole

Pismikistajerjo, přistajeni a džélačerjo serbskich předewzačow běchu po 1. světovéje wojny aktiwni narodni pröcowarjo. Woni spěwachu, hrajachu džiwiadło, rejwachu, zarjadowachu swjedżenje, zajézdy a wulety. Mjez nimi wuznamjeni so tehdy hižo młody Jakub Šajba, kotaž wosebje w towarzystwie Nadžija, założonym 1920 w Budyšinje, pilnje džélaše. W tutym zjednočenstwie, kaž bě jedne z najaktiwnišich serbskich towarzystw, poskići so tež młodzinje, kaž bě ze wsow do Budyšina přičahnyła, druha domizna. W nim běše Jakub Šajba wěsty čas nawoda džiwiadłowej skupiny. Jeho swak a přečel Pawoł Kręćmar, kotaž je w Budyšinje nimale samsny puć w powołanskim wukublanju a džéle jako pismikistajer a přistajeny w serbskich čišćernach kaž tež w narodnym pröcowarju šoł, že tole wšitko rjenje w swojej zbörce powědančkow z ludoweho žiwienia „Kulowski kón, čorne wumělstwo a Božidar“ (LND 1972) wopisał.

Jakub Šajbję bu bórze cyle wosebity nadawk dowrějeny. Dnia 9. nowembra 1920 założo so w Budyšinje po přiklade čeložwucowanskich a sportowych zjednočenstw w słowjanskich krajach Serbski Sokol. J. Šajba běše mjez sobuzatožerjemi a potom hnydom sobustaw jeho přenjeje sokolskeje jednoty w Budyšinje. W awguscie 1922 wuzwolichu jeho za hlownego starostu wšich 21 jednotow Serbskeho Sokola. Tuta organizacija dosta potom w oktoberze 1923 oficjalne pomjenowanje Łužisko-Serbski Sokolski Zwjazk. Z taktiskich přičin přewza nětko nachwilne tutu funkciu wučer Michał Nawka (1885-1968) a J. Šajba běše městostarosta. Wot lěta 1927 měješe najwyši zwjazkowy nawod zaso J. Šajba na starosci. Jemu poboku steješe nětko jako městostarosta wučer Jurij Wjela (1892-1969). Starosta zastawaše nawjedowanje Serbskeho Sokola hać do jeho rozpušćenja w aprylu 1933, do posledních dnjow do nastupa němskich fašistow k mocy.

Stawizny našego sokołstwa su wusko zwiazane z žiwjenjom a skutkowanju Jakuba Šajby. Wón měješe sobu najwjetše zaslužby wo to, zo je Serbski Sokoł so kruče měl po wučbe Čecha Mirosława Tyrša (1892-1884), kotaž je ze swojim krajancem Jindřichem Fügnerem (1822-1865) 1862 w Praze Sokol założil. M. Tyrš propagowaše bratrowstwo, lubosć k blišemu, narodnej a člowjewstwu a aktiwnosći při zachowanju swojeje narodnosće w swobodze a njewotwisnosti. J. Šajba je přečo nad tym stražo-

wał, zo so serbske sokołstwo njezhubi a so wot Tyršoweho dopředkarskeho směra njewotsali. Wosebiteho njepřečela měješe serbske sokołstwo w němskim nacionalizmje a fašizmje. A dokelž so J. Šajba němskemu fašizmje njeklonješe, su jeho za wson čas swojego knježenja přesčehowali a wobčušlowali a samo nachwilne z wjacorymi tehdysimi zmužitymi narodnymi pröcowarji zajeli. Cím wótríšo trubjachu fanatikarjo hitlerskeho režima swoju ideologiju do swěta, cím zasaklišo wérješe wón do dobýca člowjeskosće a swobody. Wupruwany wojowar a nazhonytý pröcowar, kotaž bě nimale létdzesatk wustojne wjedł najkrucišu a najwuznamnišu serbsku dopředkarsku organizaciju mjez swětowymaj wójnomaj, bě jara realne myslacy člowiek, kotaž so konsekwentne paseče hołych słowow a frazow. Wón njeſlušeše do slepých fanatikarjow a zasakłych zadžerakow. Wše swoje kmanosće a swoju lubosć je přečo njesebičnje do služby swojego naroda stajał, zo by tutón trał a so wuwiwał. Tohodla je so tak přikladnje angažował w Sokole, Domowinje, serbskim lajskim džiwiadłowym hibantu a při publikowanju materiala wo skutkowanju narodneje organizacije a Serbskeho Sokola. Při tym je ze swojej měrnej, rozwažnej powahu sej dobywał stajnje wjace přečelow-sobudžělačerjow. Runje tak so wuznamjeni ze swojim njewěšnym rěčnym a spisowacelskim darom.

Ze zasadnych rozwiażowanow, nahladow a žadanow na serbski lud wusahuju jeho wobšerne přinoški kaž „Naša serbska młodzina a Sokol“ (SL čo. 9/10 - 1929; „Tyrš we swětle serbskeho narodneho pröcowanja“ (SL 9 - 1932) a „Zaměr a nadawki serbskeje žony“ (Naša Domowina 2 - 1936).

Wučahi z přinoška „Naša serbska młodzina a Sokol“ njeho swědča wo jeho pröcy a nahladow:

- A na tuthy pućach dyrbimy młodzinu scěhować. Pola mnogich z našich Serbow je wěc wotbyta z jednomyrom rozsudom: „Naša džensniša młodzina je skažena.“ - Haj, to běchu tolá přeči hinaše časy.“ - Né, časy njeběchu hinaše a tež młodzina njeběše hinaša. Wona je so wobstejnoscā runje tak přilehała kaž to džensniša čini. My dyrbimy našu džensnišu młodzini zrozumić pytać, my dyrbimy jeje temperament wužić a po nim jej polo džělawoſće připrawić.
- My Serby dyrbimy być na straži. Dyrbimy našej młodziny dać mōžnosć zjednočowanja w samsnym směreje po serbskim wašnju. To je stało před 10 lětami ze założenjem Serbskeho Sokola. W jeho džělawoſći je zjednočene wšitko to, štož sej młodzina džensnišeho časa žada: čeložwucowanje a sport. A nic jenož to, ale tež wukublanje narodneho sebjewědomja so tu pěstuje na samsne wašnje, kaž so to stava we wšich słowjanskich sokołskich organizacijach. W tajkim džělowym programje su nam mōžnosće date, zo wjedźemy našu młodzini wona na přirodne zwučowanišča, tak zo njebě pytała jenož zabawu na rejwanskich lubjach a w körmach při piwowym blidže. My poskićimy jej mōžnosć, zo swoju bujnu młodzinsku moc zamôže měrić w měrnivym boju wuběžowanow.

My ju podradujemy w dobrowolnej discipli-

nje ze serbskim komandom. W tutym duchu kubljanja ma młodzina žadosć, so wobdzělać na dalšim narodnym dželu. Sokol je to poskići w zarjadowanju serbskich swjedženjow, džiwiadłowych předstajenjow, zhromadziznow, přednoškowych wječorow atd. We wukonjenju tutych nadawkow scini so naša serbska młodzina woprawdze naša.

- Myslu pak, zo je při předewzatach nadawkach čistonařodneho programu hōdne, za Serbski Sokoł džélać. A to je to krasne w sokołskiej ideji, zo wón zjednočuje k tutomu narodnemu dželu wšitkij Serbов bez rozděla. Njeznajemy žadyn rozdžel mjez bohatym a chudym abo njecinimy žadyn rozdžel mjez ewangeliskim a katolskim Serbom. Wšitcy smy sebi jako Serbia rumi. A přewjeđenje runje tuteje myslje je přewšo nuzne; přetož smy bohužel rozſtěškani w křesćanskej wěrje, w politiskich nahladowach a toho runje w socialnych wobstejnoscach. A runje w tutym skutku zjednočenja je sokołska idea hobsku zamóžnosć wuwi.
- Naša młodzina, kotaž w rozviču a přihotowanju na dalše zamołwienja połne žiwjenje steji, trjeba kaž narodne runje tak nabožne wukublanje. Sokol je njebudže ženje počěžic, na tajkim nabožnym wukublanju so wobdzělać a budže tež při zestajenju džělowych programow stajne w dosahacej měrje na to džiwić.
- Sokol nochce, zo by byla serbska žona bojažna a přewšo ponizna w domjacsosti schowana. Serbska mać dyrbí so stać z krutej wojowacej serbskej mačerju, kotaž zamože přepodać swojim džěcom žiwy narodny poklad. Přidam a připóznamu to, zo mamy so za dotalne wobstaće našeho naroda najbole serbskej mačerji džakować. *Jurij Nuk*

W českim časopisu SOKOL wo Serbskim Sokole

W Praze wuchadzacy měsačnik Českého sokołského zwjazka SOKOL wozjewi w čísle 4/99 powěść wo aktiwitach Serbskeho Sokola. D. Gallatová z wukrajineho wotrjada ČOS (Česká obec sokolská) informuje wo tym, zo wobsteji mjez Prahu a Budyšinom „wuski kontakt“, zo wuměnjam sej swojej wokolnikaj a naspomnja jako příklad naše džělawoſće lětuši volleyballowy turnér, na kotymž so 24 mustrow wobdzeli.